

Jama Vjetrova na Crnopcu

Dalibor Jirkal

UVOD

Speleološka istraživanja masiva Crnopca u posljednje vrijeme zauzimaju prvo mjesto u Hrvatskoj po broju provedenih dana na tom terenu kao i broju novopronađenih speleoloških objekata, a vjerojatno i po ukupnoj dužini kanala topografski snimljenih u špiljama, odnosno jamama na tom atraktivnom terenu. Pritom ne mislim samo na istraživanja SO »Željezničar« već i na druge speleološke udruge, poput SO »Sv. Mihovil« iz Šibenika, koje istražuju aktualnu jamu Kitu Gaćešinu, i SO »Velebit« iz Zagreba koji marljivo napreduju u jami Munižabi, ali i prijatelje i članove iz drugih planinarskih i speleoloških udruga koji sudjeluju u tim istraživanjima.

SO »Željezničar« na ovom terenu sustavno istražuje četvrtu godinu za redom, ne ubrajajući ovdje ranija istraživanja članova iz '80-ih, odnosno početkom '90-ih godina prošlog stoljeća. Ukupno je do sada istraženo 176 speleoloških objekata, a nastavak istraživanja čeka još desetak novo pronađenih otvora/ulaza. Najveći broj objekata istražuje se u vrijeme ljetnih logora kada je sva oprema i hrana nadohvat ruke, a ljudi su odmorni i spremni za

akciju. Nasuprot tomu, najveće i najdublje jame i špilje istraživane ili se istražuju u vikend akcijama, što zahtijeva dodatnu količinu napora uloženog u postizanje zadanog cilja. Upravo takvo jedno istraživanje predmet je ovog članka.

U POTRAZI ZA VODOM

Dinamika istraživanja ovoga zahtjevnog terena dotada se uglavnom svodila na istraživanje grebena Crnopca (područje Mali i Veliki Bat i Mali i Veliki Crnopac) za vrijeme ljetnih logora, a ostala istraživanja, uglavnom vikend akcije, na područje Vučje strane između Kite Gaćešine i Bijelog kuka i područje Paleža između Bijelog Kuka i grebena Crnopca prema istoku u smjeru Munižabinog grebena. Kao polazišna točka istraživanja uvijek se uzimala Tatekova koliba upravo zbog lakog pristupa i pitke vode iz rezervoara, kojom je bilo moguće osigurati piće za ljude 10-15 dana koliko logori traju. Budući da je vršni greben Crnopca uglavnom istražen, a voda nije pronađena (osim na većim dubinama u jamama), htjeli smo, prema savjetu planinara Zdenka Morovića, pokušati ući u područje Lučkog jezera koje, prema pričama starijih planinara, skriva jamu ili

Na ulazu u Jamu vjetrova

foto: M. Budić

JAMA VJETROVA

Crnopac

Pl. broj: 01-0175

Topo. snimili: Martina Borovec

Dalibor Jirkal

Robert Dado

Mjerili: Stipe Tutuš

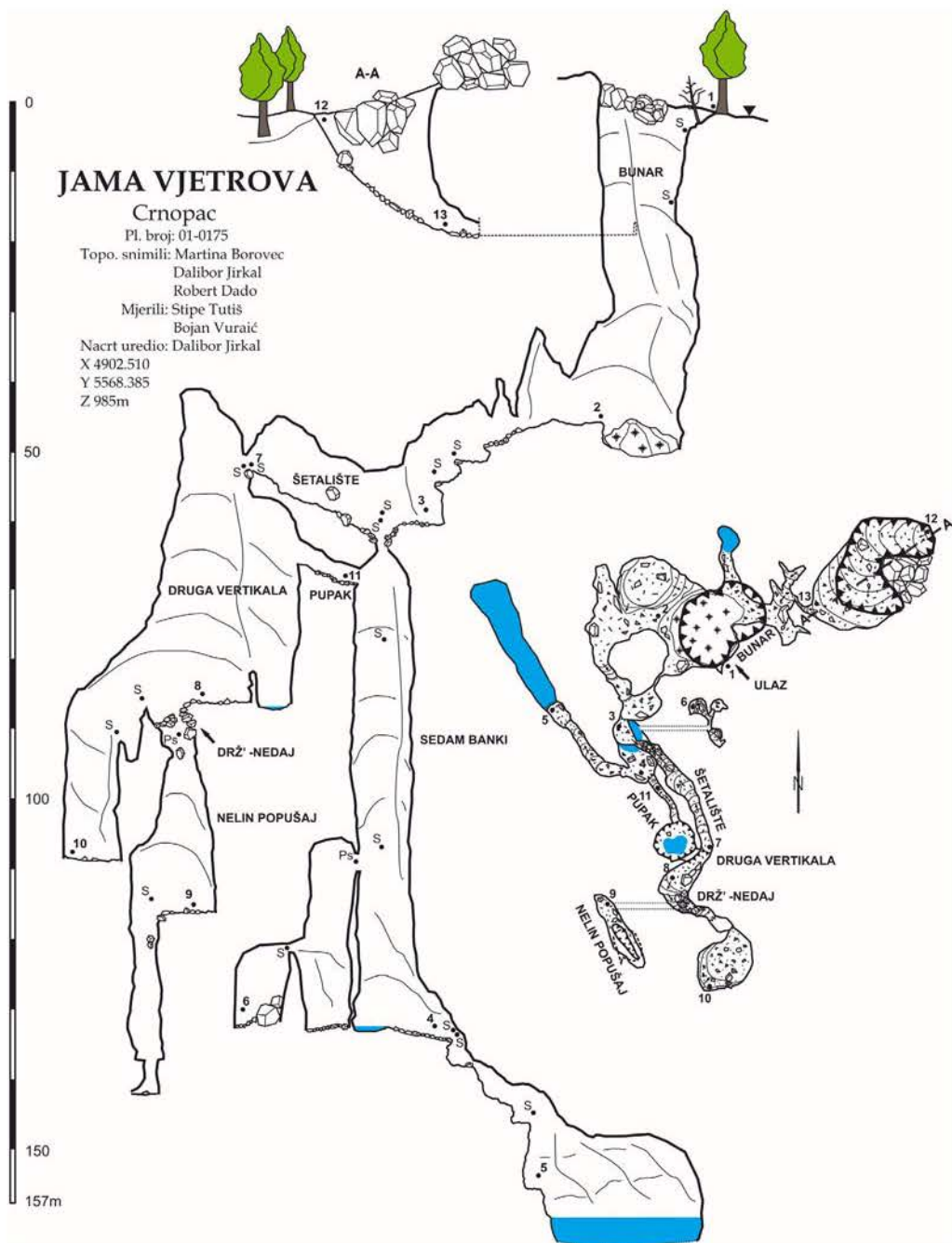
Bojan Vuračić

Nacrt uredio: Dalibor Jirkal

X 4902.510

Y 5568.385

Z 985m

vrtaču manje dubine sa spiralno uklesanim stubama ispod kojih se nalazi voda! Ovaj podatak ne zvuči toliko nevjerojatno ako znamo da je spomenuti Zdenko u društvu Slavka Tomerlina – Tateka probijajući planinarsku stazu »Put Malog Princa« pronašao jamu duboku 43 m u kojoj su povremeno ili stalno boravili ljudi. Prema pronađenim ostacima pretpostavlja se da su u njoj obrađivali zemlju i skupljali vodu. Jama je poslije nazvana Zdenkova jama.

KRONOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Zahvaljujući dobrom vremenu, u zimi, 7. siječnja 2005. godine Krešimir Guszak, Zoran Bolonić i Dalibor Jirkal pronalaze niz novih jamskih otvora rekognoscirajući teren i probijajući put u smjeru Lučkog jezera. Tom su prilikom, oko sat i pol hoda od Tatekove kolibe, pronašli u vrtači smještenoj na krajnjem zapadnom obronku Munižabinog grebena Jamu vjetrova.

30. travnja. Na izletu speleološke škole SO »Željezničar«, čiji su polaznici dan prije usavršavali tehniku u jami »Blizu« na 46m dubine, dogovoreno je da će se najspremnijima omogućiti ulazak i sudjelovanje u istraživanju novootkrivene jame. Prvi u jamu ulaze i postavljaju je Martina Borovec i Dalibor Jirkal te na dubini 52 m pronalaze perspektivu za daljnje istraživanje. Potom ulaze Danko Cvitković, Ivana Božak, Bojan Vuraić i Goran Premrl. Zbog nedostatka vremena i opreme obustavljamo daljnje istraživanje. Na dubini 46 m pronašli smo u sporednom kanalu malo jezerce s vodom, što je otvorilo mogućnost logorovanja u neposrednoj blizini jame.

21. svibnja. U jamu ulaze i postavljaju je Dalibor Jirkal i Mislav Novokmet. Nakon njih ulaze Josip Dadić, Zoran Bolonić i Boris Lepad te Stipe Tutiš koji pomaže Ivani Babić u crtanju jame od ulaza. Tom prilikom dosegnuta je dubina od 134 m. Nakon 70-metarske vertikale obustavljena je akcija zbog nedostatka užeta. Izmjerena temperatura u jami iznosi 1,6°C.

27. svibnja. Logor je smješten neposredno uz ulaz u jamu, a voda se punjenjem u plastične boce izvlači s dubine od 46 m. Robert Dado i Bojan Vuraić crtaju drugi ulaz u jamu i pronalaze spoj s prvim ulazom nazvanim »Bunar«. Martina Borovec, Ivana Božak i Ivana Babić ponovo crtaju jamu od ulaza do dubine do 62 m, nakon čega izlaze. U logoru im se priključuju Dalibor Jirkal i Iva Šunjić s psima. Poslije toga istog dana u jamu ulazi šestoro ljudi. Robert Dado odlazi do dna vertikale »Sedam banki« te nastavlja dalje kosim kanalom do jezera. Tu utvrđuje kraj jame u tom dijelu, nakon čega izlazi. Dalibor Jirkal i Bojan Vuraić postavljaju »Dugu vertikalu«, pri čemu koriste posljednjih 50 m užeta, a Martina Borovec, Ivana Božak i Ivana Babić nastavljaju s

crtanjem jame. Ukupno je do tada u jami utrošeno 290 m užeta.

11. lipnja. Marin Lukas i Dalibor Jirkal spuštaju se do jezera, u kojem Dalibor Jirkal pliva do kraja, te konstatira da nema daljnje perspektive. Zajednički mjere površinu i dubinu jezera, nakon čega se priključuju Tini Bosner i Marku Budiću koji istražuju okno na vertikali »Sedam banki« i tu pronalaze tri nove paralelne vertikale. Nela Bosner i Ruđer Novak nastavljaju istraživanje u »Druvoj vertikali«, gdje nakon dva vertikalna skoka (4 i 17 m) dolaze do kraja jame u ovom dijelu i konstatiraju da nema perspektive za daljnje istraživanje. Na površini Zoran Bolonić, Boris Lepad, Vladimir Božić, Milivoj Uroić i Nenad Iglič prilikom rekognosciranja okolnog područja pronalaze 18 novih otvora.

7. - 8. srpnja. U jamu ulaze Martina Borovec, Stipe Tutiš i Dalibor Jirkal. U cijelosti crtaju jamu od »Šetališta« nadolje. Na mjestu nazvanom »Drž' – nedaj« pronalaze otkopavanjem kamenih blokova novu vertikalu »Nelin popušaj« te je istražuju i crtaju. Prilikom raspremanja jame pronalaze horizontalni kanal nazvan »Pupak« koji povezuje »Dugu vertikalu« i »Sedam banki«. Kod izlaska iz jame ostavljaju postavljenu ulaznu vertikalu »Bunar« radi daljnje opskrbe vodom ljetnog logora iz jezera na –46 m.

Traženje nastavka u dvorani ispod

Druge vertikale

foto: M. Budić

Servis ispod vertikalne Sedam banki

foto: M. Budić

OPIS JAME

Jama ima dva ulaza. Prvi ulaz kod pl. broj 01-0175 ovalnog je oblika dimenzija 15×12 m i nazvan je »Bunar«. Drugi ulaz udaljen je 10 m u smjeru SI, dimenzija je 17×12 m i karakterizira ga kanal nagiba 45° a koji se spaja neprolaznom pukotinom s glavnom ulaznom vertikalom »Bunar« na otprilike 11 m od ulaza.

Ulazna vertikala »Bunar« dužine 45 m razbije-na je u tri skoka — prvi nakon 3 m od drveta, potom 8 m i posljednji 36 m prevjesa kojim sa spušta na snježni stožac u prvoj dvorani jame. Oдавде jama kreće u tri smjera; prvi kanal u smjeru JI završava nakon 8 m, drugi kanal ravno u smjeru S nakon 3 m završava malim jezerom iz kojeg je crpljena voda tijekom i nakon istraživanja za potrebe ljetnog logora, i glavni kanal za napredovanje u smjeru Z. Glavni kanal se sužava i skreće na jug nakon 5 m. Nakon nekoliko manjih skokova (2, 3 i 7 m) dolazi se do dvorane iz koje se penjanjem (3 m) stiže do kanala nazvanog »Šetalište«. Na početku šetališta je lijevak od kršlja koji strepi nad 70-metarskom prevjesnom vertikalom nazvanom »Sedam banki«. Otvor je malih dimenzija, svega pola metra širine, i treba biti oprezan prilikom ulaska u vertikalu. »Sedam banki« je razbijena dvama međusidrištima (15 i 32 m, do dna 23 m); 2 m ispod drugog sidrišta

nalazi se okno koje vodi u tri paralelne vertikale a koje završavaju na istoj razini kao i glavna vertikala »Sedam banki«. Na dnu »Sedam banki« kanal nastavlja u smjeru Z kroz pet vertikalnih skokova (3, 4, 2, 10 i 2 m) do jezera na konačnih –157 m dubine, što je ujedno i najniža točka objekta. Jezero je dugačko 20 m, na mjestima je široko 3–5 m i duboko 4–5 m. Preplivavanjem jezera nije uočen sifonski nastavak.

Na dubini od 62 m nalazi se »Šetalište«, kanal koji se nakon prelaska lijevka vertikalne »Sedam banki« nastavlja uzlazno u smjeru JI, gdje se nakon 20 m otvara »Druga vertikala« dužine 34 m. Spuštanjem u »Drugu vertikalnu« vidi se nakon 10–15 m kanal nazvan »Pupak« koji povezuje ovu vertikalnu sa »Sedam banki«. Spuštanjem na dno vertikalne kanal nastavlja u smjeru JI gdje je nakon 5 m otkopavanjem između blokova kamenja pronađen ulaz u vertikalnu »Drž'-nedaj«. Ovdje se provlačenjem kroz blokove ulazi u vertikalnu »Nelin popušaj« dužine 27 m do dvorane koja provlačenjem kroz usku pukotinu do vertikalne nastavlja sa 26-metarskim skokom do dna na dubini od 143 m.

Prelaskom kanala »Drž'-nedaj« penjanjem (2,5 m) se dolazi do otvora posljednje vertikalne, gdje se skokom od 4 m i potom od 17 m dolazi do dna jame na dubini od 109 m.

*Suženje na ulazu u kanal prema završnom jezeru
foto: M. Lukas*

U jami je ukupno utrošeno 17 spitova i 350 m užeta. Izmjerena temperatura iznosi 1,6–2,5°C.

Perspektiva za daljnje napredovanje u jami moguća je eventualno u jezeru na dubini od 157 m, gdje bi se ronjenjem moglo utvrditi nije li prilikom plivanja u jezeru previđen neki sifon. Na ovome mjestu nije opaženo strujanje zraka.

Otvor Jame Vjetrova nalazi se u kotlini između Munižabinog grebena na istoku, grebena Kite Gaćešine na sjeverozapadu i bezimenog grebena na zapadu, te kao najniža točka ovog područja čini kolektor okolnih voda. Zbog toga se kroz najveći dio godine u svim njenim dijelovima javljaju obilne procjedne vode. Jama je formirana u neogenskim karbonatnim naslagama tzv. Jelar brečama, duž sustava tektonskih pukotina pružanja SZ–JI.

Jedna od zanimljivosti Jame Vjetrova je u tome što se nalazi neposredno iznad glavnog kanala Jame Kita Gaćešina.

Odmor nakon istraživanja

foto: D. Jirkal

JAMA VJETROVA ON CRNOPAC (CAVE OF WINDS)

Crnopac area has lately been the most popular area for speleological research in Croatia, judging from the number of days spent in this area, the number of speleological objects discovered here and the total sum of canal lengths recorded topographically inside caves and pits in this attractive terrain. This isn't only regarding the exploration done by SO Željezničar but also many other speleological societies, like SO Sv. Mihovil from Šibenik which are exploring the Kita Gaćešina pit and SO Velebit from Zagreb which are making progress in Munižaba pit, and many other friends and members of various mountaineering and speleological societies that are taking part in mentioned explorations.

SO Željezničar has been exploring this area systematically for the past four years, not taking into consideration the earlier explorations undertaken here by our members in 1980s and 1990s. 176 speleological objects have been explored so far, and ten more new entrances await further exploration. Most of these objects are explored during summer camps when all equipment and food supplies are at hand, and the people are well rested and ready for action. One of the newly found pits in this area is Jama Vjetrova (Cave of winds), –157 m deep. Jama Vjetrova is quite particular since it is located at 985 meters above sea level and it stretches above the main canal of the Kita Gaćešina pit.